

ODŠKODNINSKA ODGOVORNOST NOVINARJEV IN UREDNIKOV PO 147. ČLENU OZ - DILEME V SODNI PRAKSI

Špelca Mežnar*

UDK: 347.51:347.9:070.42

Povzetek: Članek se osredotoča na primer neposredne odgovornosti delodajalca za škodo, ki jo povzročijo zaposleni novinarji in odgovorni uredniki pri svojem delu tretjim osebam. Stališče Vrhovnega sodišča, po katerem za zaposlene novinarje in urednike ne velja privilegij izključne odškodninske odgovornosti delodajalca za škodo, povzročeno iz navadne malomarnosti, po mnenju avtorice ni niti pravnopolitično sprejemljivo niti teoretično pravilno. To velja za oba argumenta, na katera se opira sodna praksa najvišjega sodišča: ni res, da naklep napisati članek vsebuje tudi naklep s člankom povzročiti škodo in ni res, da 6. člen (oziroma 18. člen) ZMed predstavlja *lex specialis* v razmerju do 147. člena OZ. Avtorica izpostavlja spornost takšne sodne prakse, ki za zaposlene novinarje in urednike uvaja tako stroga pravila neposredne osebne odgovornosti, da po njenem mnenju *ekskulpacija* po 147. členu OZ v primeru navadne malomarnosti praktično ni več mogoča. Avtorica v članku kritično analizira sodno prakso in predstavi svoje mnenje o spornih stališčih.

Ključne besede: odgovornost delodajalca za delavca, zakon o medijih, odškodninsko pravo, odškodninska odgovornost novinarjev, izdajatelji, odgovorni uredniki

DAMAGE LIABILITY OF JOURNALISTS AND EDITORS PURSUANT TO ARTICLE 147 AND DILEMMAS ARISING FROM THE CASE LAW

Abstract: This article focuses on the situation of the direct liability of the employers for damages caused by the staff journalists and editors (em-

* Špelca Mežnar, doktorica pravnih znanosti, docentka na Mednarodni fakulteti za družbene in poslovne študije, odvetnica pri Odvetniški družbi Čeferin
spelca.meznar@mfdps.si

Špelca Mežnar, PhD, Assistant Professor at the International School for Social and Business Studies, Lawyer at Čeferin Law Firm

ployees) for third parties in the course of their work. The position of the Slovenian Supreme Court, according to which staff journalists and editors (employees) are not subject to the privilege of exclusive liability of their employer (media company) for damage caused by ordinary negligence, is neither justified nor theoretically correct. This applies to both arguments, applied by the highest court: first, it is not true that the intent to write an article per se contains the intent to cause damage. Second, Article 6 (and Article 18) of the Media Act do not constitute a lex specialis (as an exception) in relation to 147 Code of Obligation. The author exposes the controversy of the case law according to which such strict rules of direct personal responsibility are being applied for the journalists and editors that exculpation on the grounds of Article 147 of the Code of Obligations is virtually impossible. The article analyses the case law and comments on controversial issues.

Key words: *damage liability of the employer, media law, tort law, damage liability of the journalist, publisher, editor*

1. UVODNO

V civilnem in odškodninskem pravu načeloma velja, da vsak nosi odgovornost za svoja (lastna) dejanja. Načelo osebne odgovornosti je vsebovano tudi v temeljnem pravilu obvezne povrnitve škode iz 131. člena Obligacijskega zakonika (v nadaljevanju OZ)¹: Kdor drugemu povzroči škodo, jo je dolžan povrniti. Iz tega izhaja, da je škodo praviloma dolžna povrniti samo tista oseba, ki jo je povzročila in ne kdo tretji. Vendar ima tudi to pravilo kot mnoga druga svoje izjeme. V zakonskih (in celo ustavnih) določbah civilnega prava tako najdemo kar nekaj primerov, ko je za škodo poleg ali celo namesto povzročitelja odgovoren kdo drug: starši za mladoletne otroke (objektivno do otrokovega sedmega, krivdno pa od osmega leta do polnoletnosti), šole in vrtci za svoje varovance, skrbniki za osebe z duševnimi motnjami, delodajalci za svoje delavce, država za svoje organe.

V praksi je neposredna odgovornost delodajalcev za škodo, ki jo povzročijo delavci pri delu tretjim osebam, bržkone najpomembnejša izmed omenjenih izjem.

---

¹ Uradni list RS, št. 83/2001 (uradno prečiščeno besedilo OZ - UPB1 objavljeno v Ur. l. RS št. 97/2007).

Opravka imamo namreč s pravilom, ki skrbne delavce razbremenjuje vsakršne odškodninske odgovornosti za škodo, ki jo iz navadne (majhne) malomarnosti povzročijo pri svojem delu tretjim osebam. Opažam, da se mnogi zaposleni in njihovi delodajalci ne zavedajo povsem pomena in dometa določbe 147. člena OZ. Po mojem mnenju gre za izjemno pomembno in daljnosežno načelo ne le obligacijskega, pač pa tudi delovnega prava, saj zaposlenim delavcem (in njim primerljivim, npr. pogodbenim delavcem) ni treba skrbeti, da bi morali premoženjsko odgovarjati za manjše napake pri delu, ki se lahko primerijo povprečno skrbni osebi. Glede na siceršnje pravilo o dokaznem bremenu v odškodninskem pravu, skladno s katerim oškodovancu, ki terjaja povrnitev škode, krivde povzročitelja niti ni treba dokazovati, saj se njegova navadna malomarnost kar domneva, je jasno, da pomeni določba 147. člena bistveno razbremenitev za delavca: za navadno malomarnost namreč sploh ni odgovoren, za veliko malomarnost zgolj regresno, samo za naklepno povzročitev škode pa tudi neposredno (solidarno z delodajalcem). Ekskulpacija delavca za navadno malomarnost je uzakonjena ne le v razmerju do oškodovanca, pač pa tudi do delodajalca: delodajalec namreč v tem primeru nima regresnega zahtevka.

Glede na načelni pomen določbe 147. člena OZ me skrbi stališče, ki ga v medijskem pravu lahko najdemo v odločbah Vrhovnega sodišča RS (v nadaljevanju: VS) in nekaterih višjih sodišč. VS namreč za zaposlene novinarje in urednike uvaža tako stroga pravila neposredne osebne odgovornosti, da ekskulpacija po 147. členu v primeru navadne malomarnosti praktično ni več mogoča. Ta trend je problematičen tako z vidika ureditve odgovornosti delodajalca za delavca v OZ kot tudi z vidika ustavne določbe o svobodi izražanja. V prispevku analiziram sodno prakso in predstavim svoje mnenje o spornih stališčih.

2. SPLOŠNO O PRAVNI UREDITVI ODGOVORNOSTI DELODAJALCA ZA DELAVCA V OZ

2.1. Pomen socialne funkcije civilnega prava

Ureditev odškodninske odgovornosti v 147. členu OZ v Sloveniji je zelo (a ne preveč!) prijazna do delavcev, saj jih v celoti razbremenjuje odgovornosti za škodo, povzročeno z navadno malomarnostjo. Kakršnikoli odstopi od načela *respondeat superior*, konkretiziranim v 147. členu OZ, so po mojem mnenju zato

dopustni izključno pod pogojem, da tako določa poseben zakon ali pa to terjajo izredne okoliščine. Obligacijsko pravo s citirano določbo vzorno uresničuje svojo socialno funkcijo, ki je v primerjavi z delovnim pravom mnogokrat zanemarjena in podcenjena – nanjo se morda spomnimo ob potrošniških pravilih, sicer pa jo sodišča omenjajo zelo redko. Pravilo 147. člena OZ, ki bo podrobneje obravnavano v nadaljevanju, je zato potrebno jemati resno in odgovorno, saj pomeni zaščito šibkejše stranke v delovnem razmerju – delavca, ki je škodo povzročil zato, ker opravlja delo v korist delodajalca, pri tem pa ni ravnal hudo malomarno. Ker je delodajalec delavcu naložil delo, pri katerem je prišlo do škodnega dogodka, ker delodajalec organizira delovni proces, ker ima možnost sklenitve zavarovanja in ker mu pripadajo koristi iz opravljenega dela, naj nosi tudi tveganje morebitne izgube. Ta logika seveda zdrži le v primeru skrbnih delavcev, torej takšnih, ki jim lahko očitamo zgolj majhno (navadno) malomarnost pri sicer skrbnem izpolnjevanju svojih obveznosti. Pri hudi malomarnosti ali celo naklepni povzročitvi škode je potreba po varstvu delavca mnogo manjša ali je sploh ni, zato se s temi primeri tudi ne bom posebej ukvarjala.

Zanimivo je, da primerljivi pravni sistemi (primerljivi ne le pravnozgodovinsko, pač pa tudi v političnem, socialnem in ekonomskem pogledu), kot je na primer nemški, do delavcev niso dobrohotni v enaki meri kot naše pravo – vsaj kar se tiče odgovornosti delavcev za škodo, ki jo pri delu povzročijo tretjim. Nemško pravo odgovornosti delodajalca (v Sloveniji 147. člen OZ) ne ureja kot posebnega zakonskega instituta, pač pa se uporabljajo pravila odgovornosti za izpolnitvene pomočnike po 278. členu BGB (če gre za škodo, ki jo delavec povzroči delodajalčevemu sopogodbenu) oziroma po 831. členu BGB (če gre za škodo, povzročeno tretjim osebam, s katerimi delodajalec predhodno ni bil v pogodbenem odnosu).² Omenjeni določbi vzpostavljata neposredno odškodninsko odgovornost delodajalca do tretje osebe (oškodovanca), vendar pa tudi neposredna odgovornost delavcev v nemškem pravu vsaj zakonsko ni izrecno izključena. Če je delavec kriv za škodo, povzročeno tretjemu, zanj načeloma na podlagi 823. člena BGB (splošno pravilo o obveznosti povrnitve škode) tudi odgovarja. Ker pa nemško pravo izhaja iz enakih temeljnih načel kot naše (torej varstvo delavca kot šibkejše stranke), je sodna praksa že leta 1957 neposredno odgovornost delavcev omejila in sicer na naslednji način: za zelo lahko malomarnost (*culpa levis-sima*) delavci ne odgovarjajo, za navadno malomarnost (*culpa levis*) odgovarjajo skupaj z delodajalci, pri čemer se odgovornost mednje deli po posebnem ključu,

² Von Bröckel, str. 7.

upoštevajoč vse okoliščine primera, za hudo malomarnost (*culpa lata*) in naklep pa odgovarja delavec v celoti (če gre za hudo malomarnost, je po novejši sodni praksi možna tudi deljena odgovornost).³

Ureditev je torej drugačna kot pri nas, saj dopušča deljeno odgovornost že pri navadni malomarnosti, medtem ko je delavec ob takšni stopnji neskrbnosti v Sloveniji absolutno zaščiten (nikoli ne more odgovarjati, ne neposredno, ne regresno). Nemčija torej pozna bolj fleksibilna pravila, ki pa so kljub v praksi zelo podobnim učinkom v razmerju do delavca vendarle nekoliko strožja.

2.2 Odgovornost za delavca in odgovornost za škodni dogodek

Delodajalec za škodo, ki jo povzroči delavec tretjim osebam, odgovarja po splošnih pravilih, za delavca pa odgovarja objektivno. To pomeni, da je za njegovo ravnanje odgovoren kljub temu, da ga je pravilno in skrbno izbral (*culpa in eligendo*), da ga je zadostno in pravilno nadzoroval (*culpa in custodiendo*) in čeprav mu je dal primerna in potrebna navodila za opravljanje dela (*culpa in instruendo*).⁴ Skratka, čeprav delodajalcu ni mogoče očitati, da je z lastnim neskrbnim ravnanjem povzročil škodo, zanj vseeno odgovarja, saj delavec nastopa kot njegova »podaljšana roka«, kar pomeni, da z vidika oškodovanca razlike med delavcem in delodajalcem mnogokrat ni (oziroma ju dojema kot eno).⁵ Delodajalec torej objektivno odgovarja za svojo odločitev, da je delavca nastavil na določeno delovno mesto oziroma mu zaupal določeno delo.

Za sam škodni dogodek delodajalec odgovarja po splošnih pravilih: praviloma torej krivdno z obrnjenim dokaznim bremenom, le v primerih nevarnih dejavnosti (ali stvari) pa objektivno.⁶ Odgovornost za škodo je torej vezana na krivdo delavca. Ta se v skladu s temeljnimi načeli odškodninskega prava domneva, delodajalec pa se lahko odgovornosti razbremeni, če dokaže, da delavcu ni mogoče očitati krivde. Skrbnost delavca se presoja po merilih, ki veljajo za

³ Weber, str. 433.

⁴ Cigoj, 1984, str. 629.

⁵ Tako na primer naročnik, ki se je s podjetjem XY s.p. dogovoril za polaganje keramičnih ploščic, tega šteje tudi za izvajalca dela in posledično odgovornega za vso nastalo korist in škodo – ne glede na to, da sta ploščice polagali konkretni osebi AB in CD, delavca, zaposlena pri XY s.p.

⁶ Cigoj, 1984, str. 633: »S tem da je bila vpeljana objektivna odgovornost, ni bila vpeljana objektivna odgovornost za škodno dejanje kot nedopustno dejanje.« Enako Jadek Pensa v Juhart/Plavšak, Komentar OZ, str. 840.

delodajalca.⁷ Ali je bolnišnica odgovorna za škodo, ki je pacientu nastala kot posledica zdravljenja, je torej odvisno od tega, ali je zaposleni lečeči zdravnik ravnal skladno s standardom profesionalne skrbnosti, ki zanj kot strokovnjaka velja v bolnišnici.

Čeprav OZ uporablja terminologijo delovnega prava (»delavci« in »delodajalci«), v teoriji in sodni praksi že dolgo ni sporno, da obstoj delovnega razmerja za uporabo pravila *respondeat superior* ni bistven, pač pa je potrebno pojem delodajalca in delavca v smislu 147. člena OZ razumeti širše: odločilno je razmerje nadrejenosti (z vidika delodajalca) oziroma odvisnosti, nesamostojnosti (z vidika delavca).⁸ V resnici torej ne gre nujno za »delodajalca« in zaposlenega »delavca«, temveč za osebo, ki izpolnitev določene naloge zaupa drugi, podrejeni osebi – pomočniku, ta pa v razmerju do tretjega – oškodovanca daje videz »podaljšane roke« izvajalca dela. Ta pogoj je lahko izpolnjen tako v primeru delovnega razmerja na podlagi pogodbe o zaposlitvi, kot tudi v primeru drugih oblik sodelovanja med strankama, npr. na podlagi podjemne pogodbe⁹, avtorske pogodbe, izvajalske pogodbe, pogodbe o poslovnem sodelovanju... Vrhovno sodišče bo v kratkem odločalo tudi o vprašanju, ali za delodajalca velja športni klub (nogo-

⁷ Možina, str. 11-13, Cigoj, 1984, str. 634.

⁸ Glej npr. sodbo VS RS II lps 1105/2008 z dne 25.4.2013: »V zvezi s tem je treba revidentki pojasniti, da vprašanje (ne)obstoja delovnopравниh razmerja med toženo stranko in novinarko, s katerim bi se po njegovem mnenju morali sodišči posebej ukvarjati in ga obrazložiti, za uporabo določbe 147. člena OZ ni odločilno. Vrhovno sodišče je že večkrat poudarilo, da je pri omenjeni podlagi bistveno, da je šlo za opravljanje dela za interes in dejavnost tožene stranke (za kar je po ugotovitvah sodišč tudi šlo v konkretnem primeru), status zaposlitve pa pri tem ni odločujoč.« Enako sodba II lps 1149/2008 z dne 17.12.2008.

⁹ Prim. Jadek Pensa v Juhart/Plavšak, Komentar OZ, str. 837. Ne strinjam se z njenim stališčem, po katerem podjemnik ne more biti delavec v smislu 147. člena OZ. Menim, da je potrebno pri tem izhajati iz konkretnih okoliščin in odnosa med naročnikom, podjemnikom ter tretjim (ki mu je bila povzročena škoda) in presojeti, ali podjemnik navzven deluje podobno kot zaposleni delavec. Dandanes je celo podjetnik posameznik (s.p.) kot statusnopravno osamosvojeni subjekt delodajalcu lahko povsem podrejen. Pogosto gre namreč za osebo, ki je bila v preteklosti zaposlena na podlagi pogodbe o zaposlitvi, zaradi stroškovnih razlogov pa jo delodajalec odpusti in naprej z njo poslovno sodeluje na podlagi pogodbe civilnega prava. Glej VS RS Sodba in sklep II lps 255/2011 z dne 24.5.2012. Vrhovno sodišče je tudi pojasnilo, da za redarja (pogodbene delavca) na podlagi 147. člena OZ odgovarja samo njegov delodajalec, samostojni podjetnik posameznik, ki je sklenil pogodbo o opravljanju storitev varovanja z lastnikom diskoteke, ne pa tudi lastnik diskoteke, čeprav je slednji občasno dajal navodila neposredno redarjem. Vrhovno sodišče je (po mojem mnenju upravičeno) dodalo, da med lastnikom diskoteke in neposrednim povzročiteljem škode (redarjem) »ni bilo vzpostavljeno takšno pravno upoštevano razmerje, ki bi lahko predstavljalo podlago za odškodninsko odgovornost lastnika lokala«.

metni klub), za katerega je registriran in igra nogometaš, ki je med igro povzročil škodo soigralcu.¹⁰

2.3 Povzročitev škode »pri delu« ali »v zvezi z delom«

Naslednji pogoj za uporabo instituta neposredne odgovornosti delodajalca se nanaša na zahtevo, da je bila škoda tretji osebi povzročena »pri delu ali v zvezi z delom«. Načeloma mora torej priti do škode med opravljanjem nalog, ki so v funkcionalni zvezi z delom, ki ga mora delavec opravljati za delodajalca. Te zveze npr. ni, če delavec na gradbišču pretepe mimoidočega, s katerim se zaplete v prepir ali če se kriminalist poškoduje med igro nogometa v času obveznega usposabljanja kriminalistov, pri tem pa konkretna igra ni predstavljala obveznega dela usposabljanja, pač pa prostovoljno in pristočasno dejavnost po večerji, ki udeležencem ni bila ukazana in ni bila del njihovih delovnih obveznosti.¹¹

Cigoj kot primer funkcionalne nepovezanosti z delom omenja tudi posilstvo na delovnem mestu med delovnim časom.¹² Nisem prepričana, da spolno nasilje na delovnem mestu nikoli ne more biti v funkcionalni zvezi z delom. Tako na primer ni razloga, da šola ne bi odgovarjala za škodo, ki je nastala s spolnim nasiljem učitelja/ice učencu/ki med šolo v naravi (ali v času pouka). V nasprotju z omenjenim pretepom na gradbišču, kjer dejstvo, da je delavec v službi, nima nobene neposredne zveze z nastalo škodo, pa je šola nedvomno dolžna poskrbeti za varnost svojih učencev časa, ko so v njenem varstvu, še zlasti v razmerju do učiteljev, ki jih zaposluje.¹³ Do škode je tako gotovo prišlo »pri delu« ali vsaj v zvezi z njim. Temu pritrjuje tudi nedavna sodna praksa Višjega sodišča v Mariboru, ki je v zadevi I Cp 903/2013 soglašalo s toženko, da so cerkvene pravne osebe, v korist katerih je duhovnik deloval (izvajal verouk, med katerim je

¹⁰ Sklep VS RS II DoR 456/2012 z dne 15.5.2013.

¹¹ Sodba VS RS II Ips 1220/2008 z dne 26.7.2012: »Golo dejstvo, da je do škodnega dogodka prišlo v času in na kraju sicer obveznega službenega usposabljanja, kjer je veljala omejitev svobode gibanja, relevantne funkcionalne povezave in s tem odgovornosti delodajalca za škodo, ki jo pri delu ali v zvezi z delom povzroči delavec (po določbi 147. člena OZ), ne ustvari.«

¹² Cigoj, str. 630. Tudi v tem primeru skladno s sodno prakso iz leta 1974 naj ne bi bilo zveze z delom.

¹³ Prim. Sodba Vrhovnega sodišča RS, II Ips 434/96 z dne 11.3.1998.

prišlo do posilstev takrat mladoletne toženke), odgovorne za nastalo škodo na podlagi 147. člena OZ, čeprav med njimi in duhovnikom nedvomno ni obstajalo delovno razmerje v smislu ZDR-1.¹⁴ Pojem funkcionalne zveze je potrebno razlagati in razumeti skozi oči oškodovanca: če je z vidika oškodovanca (učenec oziroma njegovi starši) škoda (spolno nasilje) povezana z dejavnostjo, s katero se ukvarja delodajalec (pouk), je zveza podana. Z vidika učenca (njegovih staršev) je škoda zaradi spolnega nasilja nastala med in zaradi opravljanja dejavnosti šole (delodajalca), ne individualnega delavca. Na presojo, ali je podana funkcionalna zveza med delom in škodo, zato ne sme imeti vpliva dejstvo, da vsaka šola spolno nasilje prepoveduje, da se učitelji tega zavedajo in da je takšno dejanje lahko storjeno le naklepno. Ključno je le, da brez delodajalčeve dejavnosti do škode ne bi moglo priti: šola (ne posamezni učitelj!) organizira pouk in šola v naravi, cerkev (ne posamični duhovnik!) organizira verouk. Starši torej otroka zaupajo šoli in cerkvi, ne pa posameznim osebam, ki tam delajo. Če torej učitelj v šoli v naravi spolno nadleguje učenca/učenko šole, v kateri je zaposlen, mora šola za škodo odgovarjati. Če bi isti učitelj v času šole v naravi ponoči v bližnjem lokalu spolno nadlegoval natakario, pa funkcionalne zveze seveda ni, zato tudi odgovornosti šole ni.

Menim, da je pravilno stališče Vrhovnega sodišča, da je pri presoji, ali je povzročena škoda pri delu ali v zvezi z njim, nujno upoštevati vse okoliščine primera, zato lahko navidez podobno dejansko stanje privede do različnih posledic.¹⁵ Tako za policista, ki je v policijski uniformi in v družbi drugega policista (na kraj dogodka pa prispel v policijskem avtomobilu s prižganimi lučmi) pretepel oškodovanca, pa čeprav pri tem ni opravljal nobenega uradnega dejanja v okviru policijskih pooblastil, pač pa je svoje delo zgolj zlorabil za osebni obračun z oškodovancem, odgovarja njegov delodajalec (država), saj je lahko tudi za dejanja, »ki jih delavec skriva pod plašč avtoritete svoje službe, torej, ko gre očitno za hudo zlorabo pooblastil, podana odgovornost delodajalca.«¹⁶ Odločitev vseh treh stopenj je zato povsem utemeljena in pravična. Enako so sodišča odločila tudi v dveh primerih, ko sta škodo (telesne poškodbe) povzročila redarja v času opravljanja redarske

¹⁴ Višje sodišče v Mariboru, sodba I Cp 903/2013 z dne 16.10.2013.

¹⁵ Podobno Strohsack, str. 292: »Kdaj je bila škoda povzročena »pri delu ali v zvezi z delom«, je dejansko vprašanje.«

¹⁶ II Ips 257/2011 z dne 14.6.2012: »Pri presoji, ali gre za dejanje, ki je v vzročni zvezi z delom, je vselej treba izhajati iz okoliščin konkretnega primera. Prav način izvršitve škodnega dejanja lahko pomeni zvezo med vlogo in položajem delavca na delu in njegovim dejanjem, predvsem, kadar brez te zveze povzročitelj ne bi imel možnosti, da sploh stori škodljivo dejanje.«

službe s prekoračitvijo svojih pooblastil, čeprav sta v obeh primerih dejanja le navidezno opravila v okviru avtoritete službe.¹⁷

Po drugi strani pa se ne morem povsem strinjati v stališčem Vrhovnega sodišča v zadevi II Ips 246/2010 z dne 22.11.2011. V tej zadevi je delavka – čistilka – po pomoti popila zelo močno čistilo in umrla, mož in otroka pa so na podlagi 147. člena OZ delodajalca tožili na povrnitev nepremoženjske škode. Povsem soglašam z zavrnitvijo zahtevka in utemeljitvijo, da povzročitev škode ni bila v funkcionalni zvezi z dejavnostjo delodajalca (takšno je bilo tudi stališče prvo- in drugostopenjskih sodišč).¹⁸ Ne strinjam pa se, da »tudi, če bi bilo ugotovljeno, da je čistilo v omarico ... odložil delavec prvega ali drugega toženca, toženca za to ne bi odgovarjala, ker navedeno ravnanje ni v funkcionalni zvezi z dejavnostjo toženih strank«. ¹⁹ Če bi tožniki v resnici zatrjevali in dokazali, da je čistilo v omarico nesrečne delavke odložil kdo izmed njenih sodelavcev, po mojem mnenju funkcionalna zveza ni izključena samo zato, ker odlaganje čistila v tujo omarico ne sodi v njihov delokrog. Razlika med situacijo, ko delavka po pomoti popije strupeno čistilo, pri tem pa ni ugotovljeno, da bi čistilo v njeno omarico za shranjevanje oblačil shranil kdo drug, ter situacijo, ko isto čistilo spije po pomoti, pri tem pa je ugotovljeno, da ga je v njeno omarico odložil njen sodelavec, je bistvena: v prvem primeru je dejanje izključno v sferi oškodovanke – sama je v omarico odložila tako malinovec kot čistilo, potem pa po pomoti izpila iz napačne plastenke. V drugem primeru pa je povzročena škoda vsaj delno v funkcionalni zvezi z dejavnostjo njenega delodajalca, saj je eden izmed vzrokov v ravnanju njenega sodelavca (odložitev čistila v njeno omarico), za katero pa delodajalec objektivno odgovarja. Bistveno vprašanje v tem primeru zato po mojem sploh ni, ali je pri odložitvi čistila v (lastno ali tujo) podana »zveza z delom«, pač pa bolj, ali so tožniki dokazali protipravno ravnanje delodajalca (oziroma delavcev kot njegove podaljšane roke). Ker v konkretnem primeru niso uspeli dokazati, da je delodajalec prekršil standard skrbnega rav-

¹⁷ II Ips 255/2011 z dne 24.5.2012 in II Ips 370/2008 z dne 29.9.2011.

¹⁸ II Ips 246/2010 z dne 22.11.2011: »Škoda je povzročena na delu, če jo je delavec povzročil pri opravljanju nalog v okviru svojega delovnega mesta ali po posebnem nalogu, škoda v zvezi z delom pa je vsaka škoda, povzročena pri opravljanju del, ki so v tesni zvezi z rednimi deli povzročiteljevega delovnega mesta. Predpostavka odgovornosti delodajalca za škodo tretjega je torej funkcionalna zveza med dejavnostjo delodajalca in ravnanjem njegovega delavca, s katerim je ta tretjemu povzročil škodo.«

¹⁹ Tako obrazložitev sodbe v točki 10. Enako tudi v zadnjem stavku točke 9: »Vendar pa je temu (neugotovljenemu) delavcu očitano (in ne tudi dokazano) ravnanje (skrivanje odtujenega čistila v omarici neposredne oškodovanke) takšno, da bi imelo lahko za posledico le krivdno odgovornost tega delavca, ne pa odgovornosti njegovega delodajalca.«

nanja, ne more biti odgovoren po 147. členu OZ. Če bi bilo ugotovljeno, da je eden izmed sodelavcev nesrečne delavke v resnici (pomotoma ali naklepoma) odložil čistilo v njeni omarici, pa bi se zastavilo vprašanje, ali je takšno ravnanje še skladno s standardi skrbnosti, ki veljajo za delodajalca. Verjetno bi bil odgovor nikalen, to pa bi (zaradi objektivne odgovornosti delodajalca za delavca) pomenilo vzpostavitev neposredne odgovornosti delodajalca.²⁰

3. NEPOSREDNI ZAHTEVEK ZOPER DELAVCA

Neposredni odškodninski zahtevek oškodovanca zoper neposrednega povzročitelja škode je torej glede na jasno dikcijo 147. člena OZ dopusten v le primeru naklepne povzročitve škode, sicer pa mora biti uperjen izključno zoper delodajalca (izdajatelja medija, bolnišnico, šolo) ali njegovo zavarovalnico. Ker pa se v okviru načela domnevane krivde domneva le navadna malomarnost, mora oškodovanec naklepno povzročitev škode delavca v tožbi zatrjevati in dokazati.²¹

Na to bi morala biti sodišča prve stopnje posebej pozorna v vseh primerih, ko oškodovanec na podlagi 147. člena OZ toži ne le delodajalca, npr. bolnišnico, šolo ali časopisno hišo, pač pa tudi konkretnega delavca, ki je povzročil škodo – kirurga, učiteljico ali novinarja oziroma urednika. V kolikor v tožbi sploh ni podlage, ki bi direktni zahtevek zoper delavca utemeljevala (takšne so na primer splošne navedbe o tem, da je konkretni delavec zaposlen pri delodajalcu in da je škodo povzročil pri delu) ali v kolikor tožnik izrecno zatrjuje, da je bil delavec malomarn, je zahtevek zoper delavca brez nadaljnjega mogoče zavrniti. To velja tudi za veliko (hudo) malomarnost, saj v tem primeru solidarne odgovornosti delavca ni, ima pa delodajalec regresni zahtevek, ki ga mora uveljavljati najkasneje v roku šestih mesecev od plačila škode.

V določenih primerih naklepna povzročitev škode izhaja že iz same izvedbe dejanja ali pa iz predhodne pravnomočne kazenske obsodilne sodbe. V sodni pra-

---

²⁰ Delavec bi lahko v primeru naklepne povzročitve škode solidarno odgovarjal, kar pomeni, da bi lahko bil tudi neposredno tožen. Toda: čeprav je odložitev čistila v tujo omarico pogosto naklepna (opravljena z določenim namenom), to še ni dovolj za ugotovitev, da je delavec tudi škodo povzročil naklepno. Po mojem mnenju je potrebno za vzpostavitev neposredne odgovornosti delavca po drugem odstavku 147. člena OZ dokazati delavčev namen povzročiti škodljivo posledico in ne le namena opraviti dejanje, s katerim je bila povzročena škoda.

²¹ Tako jasno tudi Strohsack, str. 294, 295.

ksi sta bila pred kratkim obravnavana primera, ko sta bila solidarno tožena redar (varnostnik) kot neposredni povzročitelj škode in njegov delodajalec. V obeh primerih sta redarja ob intervenciji zlorabila svoja pooblastila in poškodovala gosta, na podlagi česar sta bila predhodno obsojena za kaznivo dejanje lahke²² oziroma hude²³ telesne poškodbe. Čeprav predpostavka za neposredni odškodninski zahtevek zoper delavca ni storitev naklepnega kaznivega dejanja,²⁴ pa je sodišče že znotraj predhodnega vprašanja vezano na obstoj naklepa v okviru kazenske odgovornosti delavca (kaznivo dejanje lahke telesne poškodbe je lahko storjeno zgolj naklepno). V takšnim primerih je torej jasno, da tožniku ni potrebno še posebej dokazovati, da je redar pri povzročitvi škode ravnal naklepno.

Po pregledu sodne prakse ugotavljam, da so zahtevki, kjer je poleg delodajalca in/ali zavarovalnice solidarno tožen tudi neposredni povzročitelj škode (delavec) v manjšini,²⁵ a jih je vseeno precej, največ na področju medijskega prava.²⁶ Iz tega lahko sklepamo, da se tožniki in njihovi pooblaščenca zavedajo omejitve in zahtev obilgacijskega prava, vsebovanih v prvem in drugem odstavku 147. člena OZ.

3.1. Naklepna povzročitev škode – sodna praksa Vrhovnega sodišča RS

Žal pa so, kot bo razvidno iz nekaterih primerov v nadaljevanju, nekatera sodišča predvsem v medijskih zadevah v zadnjih letih pogosto odločala drugače, po mojem mnenju napačno in brez podlage v veljavni zakonodaji. V sodni praksi Vrhovnega sodišča je tako vsaj v medijskem pravu prevladalo zmotno stališče, da za uporabo drugega odstavka 147. člena OZ zadošča dokaz o tem, da delavec svoje

²² II Ips 370/2008 z dne 29.9.2011.

²³ II Ips 255/2011 z dne 24.5.2012.

²⁴ Strohsack, str. 295.

²⁵ Glede na vse zahtevke, kjer odgovornost temelji na 147. členu OZ.

²⁶ V primeru zdravniških napak je le redko tožen tudi zdravnik, najpogosteje je toženka le zavarovalnica (npr. II Ips 656/2008 z dne 12.1.2012); v primeru odgovornosti šole je tožena šola ali zavarovalnica (npr. II Ips 88/2010 z dne 7.4.2011, II Ips 58/2010 z dne 8.9.2011), tudi v nekaterih medijskih zadevah je bil zahtevek naperjen le zoper izdajatelja medija (II Ips 546/2000 z dne 19.9.2001, II Ips 411/2002 z dne 29.4.2003, II Ips 296/2002 z dne 25.9.2003, II Ips 311/2006 z dne 13.10.2007, II Ips 405/2002 z dne 8.1.2004 in II Ips 1105/2008 z dne 25.4.2011). Delavec pa je bil solidarno tožen kot voznik tovornjaka (II Ips 803/2008 z dne 1.9.2011), kot redar (varnostnik v diskoteki oziroma lokalu, II Ips 370/2008 z dne 29.9.2011, II Ips 255/2011 z dne 24.5.2012) ter kot novinar (II Ips 326/2009 z dne 6.12.2012, II Ips 397/2000 z dne 10.5.2001, II Ips 658/2006 z dne 7.12.2006, I Cp 4698/2010 z dne 28.9.2011).

delo opravlja namenoma. Tako na primer je Vrhovno sodišče v letu 2012 zapisalo, da »nekatera dejanja že po naravi stvari predpostavljajo namen. Takšno je tudi delo novinarja. Novinarskega članka po naravi stvari ni moč napisati in objaviti drugače kot namenoma. V tem kontekstu se namen nanaša na zavest o žaljivosti (neresničnosti) izjave in na hotenje novinarja, da se žaljiva (neresnična) izjava posreduje – kar predstavlja škodo v smislu drugega odstavka 170. člena ZOR... Zmotno je zato revizijsko naziranje, da se mora namen pisanja novinarskega članka nanašati na povzročitev nepremoženjske škode pri razžaljenemu.«²⁷

Navedeno stališče izhaja iz zmotne predpostavke, da v primerih neskrbnega ravnanja namen opraviti neko delo (napisati in objaviti članek v časopisu; izvesti operacijo; napisati sodbo; odstraniti gosta iz lokala z uporabo fizične sile; izvesti učno uro telovadbe z uporabo kože...) že sam po sebi implicira tudi namen protipravno povzročiti škodo (prizadeti osebo, o kateri piše novinar; poškodovati pacienta; z napačno sodbo prizadeti eno od strank postopka; hudo telesno poškodovati gosta; poškodovati učenca). V resnici te povezave ni: novinarjem seveda lahko očitamo neskrbnost pri presoji kvalitete člankov (ali so informacije ustrezno preverili), ne moremo pa jim vseprek očitati, da vselej, ko objavijo članek, ki se izkaže za protipravnega, ravnajo z naklepom, nekomu povzročiti škodo. Po isti logiki bi namreč lahko vsakemu zdravniku, ki pacientu zaradi neskrbnega ravnanja povzroči škodo, očitati, da operacije »po naravi stvari ni mogoče izvesti drugače kot namenoma«, zaradi česar neposredno odgovarja, saj je izpolnjen pogoj po drugem odstavku 147. člena OZ. Enako kot kirurg škode ni povzročil naklepno samo zato, ker se je odločil, da operacijo izvede, tudi novinar ni odgovoren samo zato, ker se je odločil napisati članek,²⁸ pač pa zato, ker ni ravnal skladno s standardi skrbnosti v novinarski stroki. Seveda je v praksi možno in celo pogosto, da novinar napiše prispevek ali (urednik) objavi fotografijo, ki očitno in brez dvoma pomeni naklepno protipravno škodno ravnanje. Takšni primeri so pogosti v rumenem tisku: objava fotografij gole igralka in njenih družinskih članov (z otroki vred) na dopustu na samotni plaži je tako očitna in neopravičljiva poseg v njene osebne pravice, da tožnik lahko brez težav zatrjuje in dokaže vsaj eventualni naklep zaposlenega novinarja (urednika) – tudi ta mora po mojem mnenju zadoščati za neposredno odgovornost delavca. Enako

²⁷ II Ips 326/2009 z dne 6.12.2012.

²⁸ Še podrobnost: Vrhovno sodišče novinarju v citirani sodbi očita tudi »objavo« članka, ki je nujen predpogoj, da je do škode prišlo, čeprav je jasno, da za objavo ne odgovarja novinar, pač pa (odgovorni) urednik in izdajatelj časnika.

velja npr. za novinarja, ki bi se očitno žaljivo (primitivno) izražal o neki osebi. Vendar pa je potrebno namen povzročiti škodo (vsaj eventualni naklep) izrecno zatrjevati in ga dokazati vsaj z okoliščinami konkretnega primera, ne pa ga kar domnevati vselej, ko se novinarski prispevek izkaže za škodljivega. Celo redar, ki fizično odstrani nasilnega gosta, pri tem ne ravna vedno nujno z naklepom, povzročiti gostu telesne poškodbe. Isto velja za v praksi pogoste zahtevke za škodo, povzročeno med poukom: učiteljica, ki je med vajo na kozi zapustila telovadnico, medtem pa je prišlo do poškodbe učenca, ni naklepno povzročila škode samo zato, ker se je (naklepno) odločila, da bodo izvajali vajo na kozi. V opisanih primerih so delavci ravnali malomarno, zato za škodo po slovenskem obligacijskem pravu niso odgovorni sami, pač pa njihovi delodajalci.²⁹

Logika, ki jo zastopa Vrhovno sodišče, je zgrešena in celo nevarna, saj pomeni obid jasne zakonske določbe. Vodi namreč v situacijo, ko bodo zaposleni delavci tudi v primerih, ko jim je mogoče očitati zgolj povzročitev škode iz malomarnosti, neposredno odgovorni, s čimer se povsem izniči temeljni namen določbe 147. člena OZ. Vrhovno sodišče je takšno prakso sprejelo sicer samo na področju medijskega prava in je ne širi na druga področja, vendar pa sem prepričana, da bi jo bilo potrebno v vsakem primeru ustaviti. Gre namreč za napačno načelno razumevanje odgovornosti delavcev v obligacijskem pravu.

4. ODGOVORNOST DELODAJALCA (147. ČLEN OZ) NA PODROČJU MEDIJSKEGA PRAVA

Po dostopnih objavljenih judikatih sklepam, da so pogledi o strožji odgovornosti zaposlenih novinarjev in urednikov v sodni praksi ukoreninjeni že precej dolgo. Tako je v letu 2000 Višje sodišče v Ljubljani v zadevi, kjer so bili poleg izdajateljev časopisa (delodajalca) toženi tudi zaposleni novinarji in uredniki, zapisalo: »Sodišče prve stopnje je opredelilo odgovornost vseh toženih strank, pri čemer se je oprlo predvsem na določbo 170. čl. ZOR. Pri tem je prvo sodišče utemeljevalo krivdno odgovornost novinarjev po 2. odst. navedene določbe. Po oceni pritožbene stopnje novinarji za škodo pri svojem delu samostojno odgovarjajo, ne glede na to, ali jo povzročijo namenoma ali iz malomarnosti. Sodišče prve stopnje je v razlo-

²⁹ Seveda ob tem ni izključen regresni zahtevak, a mora delodajalec tudi v tem primeru delavcu dokazati, da je ravnal hudo malomarno (tudi ta stopnja malomarnosti se ne domneva, pač pa jo je potrebno dokazati).

gih izpodbijane sodbe prepričljivo utemeljilo krivdo vseh odgovornih urednikov in novinarjev v smislu 154. čl. ZOR. Nedvomno je v sodbi izražena malomarnost pri njihovem delu, čeprav se je prvo sodišče (po nepotrebnem) celo prizadevalo dokazati namen (eventualni naklep) posameznih tožencev.»³⁰

Kot nedvoumno izhaja iz sodbe, je Višje sodišče v Ljubljani povsem obšlo določbo drugega odstavka 170. člena ZOR³¹ (*»prvo sodišče si je po nepotrebnem celo prizadevalo dokazati namen novinarjev«*) in delo zaposlenih novinarjev ocenilo za tako odgovorno, da zanj odgovarjajo de facto objektivno (*»ne glede na to, ali škodo povzročijo namenoma ali iz malomarnosti«*). Takšno naziranje pomeni, da glede zaposlenih urednikov in novinarjev temeljno pravilo *respondeat superior* sploh ne velja, saj novinarji za svoje delo vselej odškodninsko odgovarjajo, tudi če jim lahko očitamo le (navadno, najmanjšo ali hudo) malomarnost in čeprav takšnega pravila pri ostalih poklicih ne poznamo.

Če iz citirane sodbe še ni mogoče povsem jasno razbrati razlogov, ki so sodišče vodili k tako strogi odgovornosti zaposlenih novinarjev in urednikov, pa to delno pojasnjujejo kasnejše odločbe Vrhovnega sodišča, iz katerih izhaja, da je podlago za neposredno osebno odgovornost videlo v določbah Zakona o medijih.³² Tudi s to argumentacijo se ne morem strinjati.

4.1. Odgovornost delodajalca (založnika – medijske hiše) in delavca (novinarja in urednika) po Zakonu o medijih in OZ: praksa VS RS

Vrhovno sodišče je v zadnjih (približno petnajstih) letih vsaj trikrat odločalo o tem, ali je podana neposredna (solidarna) odgovornost novinarja za škodo, ki jo povzroči tretji osebi pri svojem delu. V sodni praksi ni sporno, da za takšno škodo odgovarja izdajatelj medija (časopisna hiša, RTV hiša) na podlagi 147. člena OZ (170. člena ZOR);³³ v letih 2001, 2006 in 2012 pa se je VS izreklo tudi o tem, ali

³⁰ I Cp 1231/98 z dne 12.1.2000.

³¹ Ta je identična zdajšnjemu drugemu odstavku 147. člena OZ.

³² Uradni list RS, št. 35/2001, s spremembami in dopolnitvami (v nadaljevanju: Zmed). Pred njim je isto področje urejal Zakon o javnih glasilih (Uradni list RS, št. 18/94, v nadaljevanju: ZJG), še prej pa Zakon o javnem obveščanju (Uradni list SRS, št. 2-158/1986, v nadaljevanju: ZJO).

³³ V vseh medijskih zadevah, omenjenih v opombi št. 26, je bil tožen novinarjev (urednikov) delodajalec – izdajatelj medija. Višje sodišče v Ljubljani pa je v dveh zadevah pojasnilo, da se odgovornost po 147. členu OZ ne razteza na lastnika medija, kadar je ta statusno pravno ločen od izdajatelja in so novinarji zaposleni pri slednjem (II Cp 210/2012 z dne 1.8.2012) oziroma na producenta, kadar je ta samostojna oseba (II Cp 1118/2009 z dne 21.10.2009).

in na kakšni podlagi poleg delodajalca – izdajatelja medija za škodo odgovarja še zaposleni novinar in/ali urednik, ki je bil v teh primerih solidarno tožen. V nobenem primeru tožnik ni uveljavljal ali dokazal novinarjevega naklepnega ravnanja pri povzročitvi škode.

Leta 2001 je VS zapisalo: »*Delo novinarja in izdajatelja časopisa, v katerem novinar objavlja, se presojata po dveh različnih pravnih temeljih. Novinar je odgovoren po 11. in 12. členu ZJO v zvezi s prvim odstavkom 154. člena ZOR, izdajatelj časopisa pa po 73. in 74. členu ZJO, prav tako v zvezi s 154. členom ZOR.*«³⁴ Sporno je bilo sicer vprašanje, ali je za obe toženi stranki zastaralni rok pričel teči hkrati ali ne, vendar je VS jasno povedalo, da zaposleni novinar odgovarja samostojno, poleg svojega delodajalca, pri čemer je njegovo odgovornost oprlo neposredno na načelo krivdne odgovornosti povzročitelja škode (154. člen ZOR) ter takrat (v času odločanja na prvi stopnji) veljavni Zakon o javnem obveščanju (ZJO), ki je v 11. in 12. členu določal:

Novinar je delavec oziroma delovni človek, ki se poklicno ukvarja z javnim obveščanjem.

Novinar ima pravico in dolžnost preverjati dobljene informacije in raziskovati dejstva, dogodke in pojave, o katerih poroča. Pri opravljanju svojega dela mora spoštovati ustavo, zakone in načela novinarske etike.

Novinarji in druge osebe, ki sodelujejo v javnem obveščanju, morajo pri opravljanju svojega dela upoštevati načela novinarske etike, utrjevati socialistično samoupravno družbeno ureditev ter varovati človekovo dostojanstvo in splošne družbene interese.

VS se je povsem izognilo 170. členu ZOR in se ni izrecno izreklo o razmerju med to določbo (odškodninska odgovornost delodajalca za delavca) in ZJO. Iz obrazložitve je sicer implicite razbrati, da šteje 11. in 12. člen ZJO za *lex specialis*, ki očitno prevladata nad načelom *respondeat superior*:

»Ni nadalje res, da sodišči uvajata objektivno odgovornost za škodo, ki jo je povzročil drugi toženec. Njegova odgovornost se presoja po prvem odstavku 154. člena ZOR v povezavi s tedaj veljavnim 11. in 12. členom ZJO. Revidentka namreč prezre, da po 154. členu ZOR povzročitelj škode sam nosi dokazno breme za razbremenitev odgovornosti. Dokazati mora, da za škodo ni kriv. Sodišče prve stopnje je obrazložilo, zakaj in v čem vidi toženčevo odgovornost.

³⁴ II Ips 397/2000 z dne 10.5.2001.

... S tem je sodišče ugotovilo toženčevo krivdo (malomarnost), kar zadošča za njegovo odškodninsko odgovornost.«

Sodišče je torej ugotovilo, da za novinarje pravilo *respondeat superior* ne pride v poštev in da za njihovo obsodbo zadošča malomarno ravnanje, ki pa se tako domneva. Odločitev je po mojem mnenju zgrešena, še posebej zato, ker ne razumem, kako lahko 11. in 12. člen ZJO derogirata 170. člen ZOR, ko pa kot programski normi urejata splošna načela novinarskega dela, iz njune jezikovne in namenske razlage pa niti z mnogo domišljije ne izhaja, da bi želela posegati na področje obligacijskega prava.

Podoben je bil zaključek Vrhovnega sodišča v letu 2006. Poleg izdajatelja je bil tožen novinar, ki je v reviziji izpostavil, da sta ga nižji sodišči neupravičeno obsodili, saj za uporabo 170. člena ZOR ni bilo utemeljenih razlogov, zlasti ne namerne povzročitve škode.³⁵ Sodišče ga je zavrnilo z naslednjo obrazložitvijo:

»Nadaljnji revizijski očitki sodiščema prve in druge stopnje o neupoštevanju določbe drugega odstavka 170. člena v času povzročitve škode še veljavnega Zakona o obligacijskih razmerjih - ZOR, po kateri bi bil tožnik upravičen zahtevati povrnitev škode neposredno od drugega toženca le, če bi ta škodo povzročil namenoma, ni docela razumljiv, zanesljivo pa je neutemeljen v obeh modalitetah iz njega izpeljanih revizijskih razlogov kot uveljavljenih. Drugi toženec v reviziji sicer navaja, da mu ni mogoče očitati, da je škodo povzročil namenoma. Vendar si spričo dejanskih ugotovitev v pravnomočni sodbi po naravi stvari ni mogoče predstavljati, da bi s to trditvijo utegnil resno meriti na možnost sklepanja, da sta bila za tožnika škodljiva članka napisana in objavljena morda iz malomarnosti (?), česar takega pa ni med postopkom tudi nikoli zatrjeval. Zato s procesnopravnega vidika ni bilo nikakršne potrebe po vsebinsko bolj bogatem odgovoru na v tej smeri uperjen pritožbeni očitki tožencev od tistega ob zaključku obrazložitve v drugem odstavku na 5. strani sodbe sodišča druge stopnje; z materialnopravnega vidika pa je treba drugega toženca s tem v zvezi napotiti le še na z določbo 7. člena v času povzročitve škode veljavnega Zakona o javnih glasilih (Uradni list RS, št. 18/94) izrecno predvideno tudi osebno odgovornost novinarja za posledice njegovega dela.«

Vrhovno sodišče je torej najprej z vso resnostjo potrdilo svoje stališče, da za neposredno odgovornost zaposlenega novinarja zadošča ugotovitev, da no-

³⁵ II Ips 658/2004 z dne 7.12.2006.

vinar »škodljivi članek napiše in objavi«, saj »si ni mogoče predstavljati, da bi tožnik utegnil resno trditi, da sta škodljiva članka napisana in objavljena morda iz malomarnosti«. Ob koncu pasusa, ki se ukvarja z novinarjevo krivdo, pa najdemo še »napotitev« na določbo 7. člena ZJG. Vrhovno sodišče ni razložilo, v čem je pomen 7. člena ZJG za konkretno zadevo, niti kakšno je njegovo razmerje do 170. člena ZOR, a se da razbrati, da ga šteje za pravno podlago svoji odločitvi o nujnosti neposredne odškodninske odgovornosti delavca – novinarja. Sedmi člen ZJG z naslovom »načela javnih glasil« je vseboval naslednje besedilo:

Dejavnost javnih glasil temelji na svobodi obveščanja, nedotakljivosti in varstvu človekove osebnosti in dostojanstva, svobodnem pretoku informacij in odprtosti javnih glasil za različna mnenja, avtonomnosti novinarjev pri opravljanju novinarskega dela, spoštovanju kodeksov novinarske etike ter osebni odgovornosti novinarjev za posledice njihovega dela.

Domnevam, da je bila ključna za odločitev Vrhovnega sodišča besedna zveza »osebna odgovornost novinarjev za posledice njihovega dela«, kar naj bi pomenilo neposredno odškodninsko odgovornost tudi v primeru zaposlenih novinarjev. Takšno sklepanje je po mojem napačno. Ne takrat veljavnega ZJG ne trenutno veljavnega ZMed ne moremo šteti za *lex specialis*, ki bi derogiral določbo 170. člena ZOR oziroma 147. člena OZ. Gre za programsko in načelno določbo, ki sicer govori o »osebni odgovornosti novinarjev«, vendar to ni termin obligacijskega ali odškodninskega prava, pač pa splošno etično in moralno vodilo v novinarskem poklicu (pravzaprav v vseh poklicih), ki pomeni, da novinar osebno odgovarja za objavljene vsebine, pa čeprav informacije pridobiva od tretjih oseb. Če bi načelne določbe področnih zakonov res s takšno lahkostjo posegale v temeljne določbe obligacijskega prava (in pravilo *respondeat superior* gotovo sodi mednje), bi to vodilo v razpad sistema civilnega prava: nenazadnje tudi Zakon o zdravniški službi³⁶ v svojem 1. členu določa, da je »Zdravnik temeljni odgovorni (!) nosilec opravljanja zdravstvene dejavnosti«, pa še nisem zasledila, da bi kdo na tej podlagi uveljavljal neposredno odgovornost zaposlenih zdravnikov.

Da Vrhovno sodišče resno misli z obema zgoraj predstavljenima argumentoma, je znova potrdilo leta 2012, ko je bil poleg izdajatelja za zapis v spornem članku tožen tudi neposredni povzročitelj škode – zaposleni novinar.³⁷ Čeprav tožnik

³⁶ Uradni list RS, št. 98/1999 s spremembami in dopolnitvami.

³⁷ II Ips 326/2009 z dne 2.12.2012.

ni zatrjeval njegovega naklepnege ravnanja,³⁸ je bil novinar obsojen z naslednjo utemeljitvijo:

»Delodajalčeva odgovornost je samostojna in ni odvisna od obstoja odškodninske odgovornosti delavca. Delo novinarja in izdajatelja revije oziroma časopisa, v katerem novinar objavlja, se namreč presojata po dveh različnih pravnih temeljih. Odgovornost za škodo, ki jo je povzročil novinar, se presoja po prvem odstavku 154. člena ZOR v povezavi z v času objave članka veljavnim Zakonom o medijih, ki je med drugim v 6. členu določal, da temelji dejavnost medijev tudi na osebni odgovornosti novinarjev oziroma drugih avtorjev prispevkov in urednikov za posledice njihovega dela. Kljub temu, da se v kontekstu prvega odstavka 154. člena ZOR predpostavlja najmilejša oblika krivde (malomarnost), pa nekatera dejanja že po naravi stvari predpostavljajo namen. Takšno je tudi delo novinarja. Novinarskega članka po naravi stvari ni moč napisati in objaviti drugače kot namenoma. V tem kontekstu se namen nanaša na zavest o žaljivosti (neresničnosti) izjave in na hotenje novinarja, da se žaljiva (neresnična) izjava posreduje – kar predstavlja škodo v smislu drugega odstavka 170. člena ZOR, duševno trpljenje razžaljenega pa je le reflektirana manifestacija te škode (napisane in objavljene članka) ter pravno priznana oblika škode, zaradi katere lahko sodišče prisodi odškodnino. Zmotno je zato revizijsko naziranje, da se mora namen pisanja novinarskega članka nanašati na povzročitev nepremoženjske škode pri razžaljenemu. Predvidljiva posledica soočenja z žaljivimi oziroma neresničnimi trditvami je namreč tudi nepremoženjska škoda v obliki duševnih bolečin zaradi razžalitve časti in dobrega imena pri oškodovancih, kar mora novinar, ki napiše in objavi članek s takšnimi navedbami, tudi vzeti v račun.«

Glede na argumente, ki sem jih podala zgoraj, je jasno, da se z navedenim ne strinjam. Gre znova za zmotno enačenje novinarjevega namena napisati članek z namenom z zapisom povzročiti škodo. Zakonski dejanski stan (drugi odstavek 147. člena OZ oziroma 170. člena ZOR) povsem jasno zahteva, da tožnik dokaže delavčev naklep povzročiti škodno posledico, ne pa zgolj njegov naklep opravi-

---

³⁸ Revident je (po mojem mnenju utemeljeno) zatrjeval, da je bilo materialno pravo zmotno uporabljeno, saj je sodišče glede vprašanja odgovornosti druge tožene stranke napačno uporabilo drugi odstavek 170. člena ZOR. Ta zakonska določba je namreč specialnejša od 6. člena Zakona o medijih ter prvega odstavka 154. člena ZOR.

ti svoje delo. Šesti člen ZMed³⁹ z naslovom »svoboda izražanja«, ki je uvrščen v poglavje o splošnih načelih zakona, je po svoji vsebini, jezikovni in namenski, zlasti pa sistematični razlagi še dlje od že omenjenega 7. člena ZJG, da bi lahko predstavljal derogacijo 147. člena OZ. Seveda novinarji in uredniki »osebno odgovarjajo« za posledice svojega dela, vendar to velja v vsakem poklicu, skladno in v okviru pravil delovnega in obligacijskega prava. S sklicevanjem na splošna načela nekega poklica pa nikakor ni dopustno delavcu vzeti temeljne pravice, da za škodo, povzročeno iz malomarnosti, oškodovancu ni direktno odgovoren.⁴⁰

Opažam, da je Vrhovno sodišče tako strogo le do zaposlenih novinarjev in odgovornih urednikov. Razen s sklicevanjem na 6. in 18. člen ZMed Vrhovno sodišče ni nikoli podrobneje pojasnilo, zakaj ravno novinarsko in uredniško delo šteje za tako pomembno, da je pri pravilu *respondeat superior* zanje potrebna izjema. Naj dodam, da ne zavračam kategorično možnosti, da poseben zakon za določen poklic iz utemeljenih razlogov uvede jasno in nedvoumno izjemo od privilegija, ki ga za odškodninsko odgovornost zaposlenih uvaja 147. člen OZ. Vendar tega kriterija 6. člen ZMed ne izpolnjuje. Tudi rešitev nemškega prava, po kateri se odgovornost za škodo deli med delodajalca in delavca že v primeru navadne malomarnosti, je lahko primerna, a bi zanjo bilo potrebno spremeniti OZ. Na podlagi veljavne zakonodaje (147. člen OZ), ki je res jasna, pa izjeme trenutno niso dopustne – ne za zaposlene novinarje, ne za kogarkoli drugega.

4.2. Druga(čna) stališča v sodni praksi

Povsem nasprotno stališče v aktualnih zadevah pa ima do odgovornosti zaposlenih novinarjev in urednikov Višje sodišče v Ljubljani. Leta 2011 je zavrnilo zahtevek

³⁹ »Dejavnost medijev temelji na svobodi izražanja, nedotakljivosti in varstvu človekove osebnosti in dostojanstva, na svobodnem pretoku informacij in odprtosti medijev za različna mnenja, prepričanja in za raznolike vsebine, na avtonomnosti urednikov, novinarjev in drugih avtorjev pri ustvarjanju programskih vsebin v skladu s programskimi zasnovami in profesionalnimi kodeksi, ter na osebni odgovornosti novinarjev oziroma drugih avtorjev prispevkov in urednikov za posledice njihovega dela.«

⁴⁰ Kot je razumeti, stališče o neposredni odškodninski odgovornosti novinarjev zastopa tudi Tekavc. Glej Tekavc, Janez: Odškodninska odgovornost novinarjev in medijev, Pravna praksa, št. 19/2001, stran XVIII-XX. Njegovo stališče je nekoliko težje razumljivo, ker izhaja iz predpostavke, da je primarno odgovoren novinar (»Odškodninska odgovornost se v prvi vrsti veže na novinarja...novinar je torej kot avtor odgovoren za objavljeno«), medij pa »le« po 170. členu ZOR, pri čemer povsem spregleda, da je omenjena določba namenjena ravno ekskulpaciji malomarnih delavcev.

zoper solidarno toženega odgovornega urednika iz razloga, ker zanj v primeru malomarnega ravnanja odgovarja delodajalec (izdajatelj medija).⁴¹ Višje sodišče je tudi pojasnilo, zakaj kot podlago za neposredno odgovornost odgovornega urednika ni možno uporabiti 18. člena ZMed:

»Sodišče prve stopnje je sicer štelo, da predstavlja podlago odškodninske odgovornosti drugega toženca 18. člen ZMed, po katerem odgovorni urednik odgovarja med drugim za uresničevanje programske zasnove in za vsako objavljeno informacijo, s čimer pa se pritožbeno sodišče ne strinja. Z navedenim členom ZMed je sicer vzpostavljena določena odgovornost odgovornega urednika, vendar (zgolj) odgovornost v smislu ZMed, ki določa dolžnosti odgovornega urednika in hkrati tudi sankcije v primeru, da slednji ne ravna tako, kot mu zakon nalaga (npr. odgovorni urednik mora objaviti popravek, če so izpolnjeni zakonski pogoji; če pa odgovorni urednik ne objavi popravka v roku in na način, določen z zakonom, ima tisti, ki zahteva objavo popravka, pravico vložiti tožbo zoper odgovornega urednika za objavo popravka pri sodišču – 26. in 33. člen ZMed), pri čemer med temi sankcijami ni navedena odškodninska sankcija oziroma ZMed nikjer ne določa, da mora odgovorni urednik, če pride z objavljeno informacijo do kršitve osebne pravice, prizadeti osebi povrniti škodo. Da 18. člen ZMed ne predstavlja podlage za odškodninsko odgovornost odgovornega urednika, pa po oceni pritožbenega sodišča izhaja tudi iz same dikcije tega člena. V njem namreč niso uporabljeni izrazi, ki bi nakazovali na odškodninsko odgovornost – ni navedeno, da gre za odgovornost za škodo oziroma za odškodninsko odgovornost odgovornega urednika, še manj za kakšno obliko odgovornosti naj bi šlo (ali za krivdno ali za objektivno). Odškodninsko odgovornost odgovornega urednika je zato treba presoјati po določbah OZ o odškodninski odgovornosti, in sicer (zlasti) po določbi 147. člena OZ, ki ureja odgovornost delodajalca za ravnanje delavca (odgovorni urednik je delavec v smislu tega člena). Skladno z drugim odstavkom te zakonske določbe ima oškodovanec pravico zahtevati povrnitev škode tudi neposredno od delavca, vendar zgolj v primeru, če je ta škodo povzročil namenoma. Ker tožeča stranka v postopku pred sodiščem prve stopnje, kljub temu, da je tožena stranka ves čas opozarjala na določbe 147. člena OZ, ni zatrjevala, da je drugi toženec v konkretnem primeru ravnal z na-

⁴¹ I Cp 4698/2010 z dne 28.9.2011. Primer je zanimiv, ker je tožnik tožbo vložil zoper izdajatelja medija (kot novinarjevega delodajalca) in zoper odgovornega urednika, ne pa tudi zoper novinarja.

klepom, tožeča stranka s tožbenim zahtevkom zoper drugega toženca tudi iz tega razloga ne bi mogla uspeti. »

Stališče Višjega sodišča v Ljubljani je prepričljivo in se z njim v celoti strinjam. Naj dodam, da je argument, ki se nanaša na 18. člen ZMed, analogno uporaben tudi glede odgovornosti novinarjev (6. člen ZMed). Zanimivo je, da je leta 2003 tudi Vrhovno sodišče v zadevi, kjer je bil sicer tožen samo izdajatelj časopisa, poudarilo, da za ravnanja odgovornega urednika odgovarja izdajatelj na podlagi prvega odstavka 170. člena ZOR, vendar se o neposredni odgovornosti urednika ni izreklo.⁴²

Po drugi strani pa je v nedavni sodbi Višje sodišče v Mariboru⁴³ pojasnilo, da odgovornost zaposlene odgovorne urednice za objavo spornega članka na spletnem portalu *»ni primerljiva s katerim koli delavcem, zato za njeno odgovornost ni mogoče uporabiti le določbe 147. člena OZ. Zaradi dela, ki ga opravlja (temu ustrezen je tudi naziv), je od nje pričakovati večjo skrbnost pri nadzoru informacij, ki jih bo medij objavil, kot pa od kateregakoli drugega delavca (na primer novinarja)«*. Odločitev je zanimiva zato, ker očitno razlikuje med odgovornostjo zaposlenega novinarja (zanj naj bi 147. člen OZ veljal v celoti) ter odgovornim urednikom, za katerega privilegija po 147. členu OZ ni mogoče uporabiti, saj že iz njegovega »naziva« izhaja, da ima bolj odgovorno delo. Ta argument me seveda ne prepriča. Sodišče nadalje zmotno zaključi, da bi uporaba 147. člena OZ v primeru odgovorne urednice vodila k *»razbremenitvi kakršnekoli skrbnosti pri objavi informacij, saj zanje odškodninsko nikoli ne bi bila odgovorna«*. To ne drži. Skladno s tretjim odstavkom 147. člena je odgovorna urednica odgovorna tudi za škodo, povzročeno s hudo malomarnostjo, le da zahtevka zoper njo nima neposredni oškodovanec, pač pa njen delodajalec. Res pa je, da urednica nikoli ni odgovorna za škodo, povzročeno z navadno malomarnostjo, vendar to velja za vse zaposlene v Sloveniji. V nasprotju z ljubljanskim je mariborsko Višje sodišče odgovornost urednice oprlo neposredno na tretji odstavki 18. člena ZMed, po katerem odgovorni urednik odgovarja za vsako objavljeno informacijo.

⁴² II Ips 296/2002 z dne 25.9.2003.

⁴³ I Cp 1033/2013 z dne 19.11.2013.

5. ZAKLJUČEK

Stališče Vrhovnega sodišča, po katerem za zaposlene novinarje in urednike ne velja privilegij izključne odškodninske odgovornosti delodajalca za škodo, povzročeno iz malomarnosti, ni niti pravopolitično sprejemljivo niti teoretično pravilno. To velja za oba argumenta, na katera se opira sodna praksa najvišjega sodišča: ni res, da namen napisati članek vsebuje tudi naklep s člankom povzročiti škodo in ni res, da 6. člen (oziroma 18. člen) ZMed predstavlja *lex specialis* v razmerju do 147. člena OZ.

V sodni praksi višjih sodišč obstajajo drugačni pogledi, med seboj tudi diametralno nasprotni. Medtem ko ljubljansko zavrača ZMed kot pravno podlago za utemeljitev odstopa od 147. člena OZ tako za zaposlene novinarje kot za odgovorne urednike, pa mariborsko meni, da 18. člen ZMed predstavlja izjemo in pravno podlago za neposredno odgovornost urednikov, ne pa tudi novinarjev, katerih delo naj bi bilo »manj odgovorno«.

Osebnostno ne vidim potrebe, da se zaposlene novinarje in urednike⁴⁴ v obligacijskem pravu obravnava strožje kot druge zaposlene v Sloveniji. Novinarsko in uredniško delo je gotovo odgovorno (mediji kot četrta veja oblasti), a nič bolj kot nekateri drugi poklici, v katerih o odgovornosti delodajalca za svoje delavce nihče ne dvomi – npr. v zdravstvu, šolstvu, pravosodju. Tudi v medijih je izdajatelj (delodajalec) tisti, v čigar korist novinar in urednik opravljata svoje delo, ki lažje poskrbi za zavarovanje odgovornosti in ki poskrbi za to, da je sporni prispevek sploh priobčen. Nenazadnje je tovrstno »diskriminiranje« novinarjev in urednikov v sodni praksi lahko problematično tudi z vidika temeljnih ustavnih pravic: načela enakosti ter svobode izražanja, saj gotovo predstavlja dodatno breme k odločitvam, ki jih te osebe sprejemajo v svojem profesionalnem življenju.

VIRI IN LITERATURA:

Cigoj, Stojan: Komentar obligacijskih razmerij (Veliki komentar ZOR), 1. Knjiga, Uradni list, Ljubljana, 1984.

Juhart, Miha; Plavšak Nina (ur.): Komentar OZ, GV Založba, Ljubljana, 2003.

---

⁴⁴ Jasno je, da termin »zaposleni novinarji in uredniki« uporabljam v širšem smislu, ki obsega tudi pogodbene delavce, ne le zaposlenih na podlagi pogodbe o zaposlitvi.

Možina, Damjan: Odgovornost upravljavca gostinskega lokala za ravnanje varnostnika, Pravna praksa, 2007, št. 41-42, str. 11-13.

Strohsack, Boris: Obligacijska razmerja I, II, Uradni list RS, Ljubljana, 1998.

Von Bröckel, Jan: Grundsätze der Arbeitnehmerhaftung für Schäden, die während des Arbeitsverhältnisses entstehen?, dosegljivo na

<http://www.janvonbroeckel.de/arbeitsleben/anhaftung.pdf>

Weber, Martina: Arbeitsrecht für Pflegeberufe: Handbuch für die Praxis, W. Kohlhammer Verlag, 2007.

DAMAGE LIABILITY OF JOURNALISTS AND EDITORS PURSUANT TO ARTICLE 147 AND DILEMMAS ARISING FROM THE CASE LAW

Špelca Mežnar*

SUMMARY

Under both the civil and the tort law, the principle applies that everyone bears the responsibility for their own actions (Article 131 Code of Obligations). However, this rule has its exceptions. The legal (and even constitutional) provisions of civil law address some situations in which a third party is liable for the damage: the parents of minor children for their actions, schools and kindergartens for their pupils, guardians of people with mental disabilities, employers for their workers and the state of its authorities.

In practice, the direct liability of the employers for damages caused by their employees for third parties in the course of their work is probably the most important of those exemptions (Article 147 of the Code of Obligations). Here we are dealing with a rule according to which a diligent worker while performing work for the employer is released from any liability for the damage caused by a minor (ordinary) negligence (*culpa levis*) for a third party. The worker remains liable for gross negligence (*culpa lata*) but only against the employer, whereas in case of intentional damage the worker is directly liable to the third party. The provision has no exceptions and applies to any profession.

The position of the Slovenian Supreme Court, according to which staff journalists and editors (employees) are not subject to the privilege of exclusive liability of their employer (media company) for damage caused by ordinary negligence, is neither justified nor theoretically correct. This applies to both arguments, applied by the highest court: first, it is not true that the intent to write an article *per se* contains the intent to cause damage. Second, Article 6 (and Article 18) of the

---

* Špelca Mežnar, PhD, Assistant Professor at the International School for Social and Business Studies, Lawyer at Čeferin Law Firm
spelca.meznar@mfdps.si

Media Act do not constitute a *lex specialis* (as an exception) in relation to 147 Code of Obligation.

In the case law of the higher courts differing views can be found. While Ljubljana High Court rejects the Media Act as a legal basis justifying deviation from Article 147 Code of Obligation both for editors and journalists alike, Maribor High Court believes that only Article 18 Media Act represents the legal basis for the direct responsibility of the editors as the journalists' work is »less responsible » and therefore not subject to direct liability.

The author believes that there is no need to treat staff journalists and editors more harshly than other employees in Slovenian civil law. Journalistic and editorial work is certainly responsible, but not more than some other professions in which the liability of the employer for their staff in case of negligent behavior has never been disputed – doctors, judges or teachers. The author further believes that this trend is problematic both in terms of the regulations regarding the responsibility of the employer towards the worker, as well as in terms of the constitutional provisions on freedom of expression and the principle of equality.